

ULBS

Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

Școala doctorală de Teologie

Domeniul de doctorat: Teologie

TEZĂ DE DOCTORAT

Identitate și mărturisire ortodoxă românească în
Țara Sfântă în contextul pluralismului religios-
strategii și perspective misionare

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:

Pr.Prof.Univ.Dr. AUREL PAVEL

DOCTORAND:

ANDREI GORBĂNESCU

CUPRINS

CUPRINS	2
INTRODUCERE	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
Argument	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
Motivația alegerii temei.	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
Relevanța temei.....	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
Metodologia cercetării	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
Structura tezei	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
CAPITOLUL I: IDENTITATE ORTODOXĂ ROMÂNEASCĂ ÎN CONTEXT PLURIRELIGIOS	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
I.1. Persoană și comuniune -identitate creștin ortodoxă.	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
I.1.1 Teologia Chipului	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
I.1.2. Dobândirea demnității de persoană prin Tainele de inițiere.	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
I.1.3. Misiunea Ortodoxă, o mărturie a comuniunii... ..	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
I.2. Ierusalimul -capitala Israelului, locul întâlnirii marilor religii monoteiste	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
I.2.1. Creștinismul -parte integrantă a religiilor monoteiste în Ierusalim	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
I.2.2. Prezența și mărturisirea islamică în Ierusalim.. ..	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
I.2.3. Iudaismul-religie de drept în Ierusalimul actual?	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
I.3. Creștinismul în Țara Sfântă	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
I.4. Poporul ales și renașterea lui	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
I.4.1. Întemeierea statului Israel	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
I.4.2. Aspecte actuale ale legitimității creștinismului în Israel	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
Concluzii.....	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
CAPITOLUL II: MĂRTURIE ȘI MĂRTURISIRE ROMÂNEASCĂ ÎN ȚARA SFÂNTĂ	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
II.1. Înființarea așezămintelor românești-aspecte misionare	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
II.1.1. Așezământul românesc de la Ierusalim-Reprezentanță a Patriarhiei Române la Sfintele Locuri	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
II.1.2. Așezământul românesc de la Iordan.....	Eroare! Marcaj în document nedefinit.

- II.1.3. Așezământul de la Ierihon **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- II.2 Sfinții români martori/mărturisitori ortodocși într-o lume multireligioasă**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- II.2.1. Cuviosul Iosif de la Bisericani **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- II.2.2. Irinarh Rosetti (1771-1859) **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- II.3. 2000 de ani de la Nașterea Domnului **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- II.4. Ierarhia Bisericii mame în susținerea mărturisirii românești în Țara Sfântă**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- II.4.1. Oaspeți ierusalimiteni în Patriarhia Română.... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- II.4.2. Vizitele misionare ale ierarhilor români în Țara Sfântă **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- Concluzii..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

CAPITOLUL III: MĂRTURIE PRIN SFINȚENIE: SFÂNTUL IOAN IACOB HOZEVITUL
..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

- III.1. Viața și misiunea **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- III.1.1. Mărturii și evocări **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- III.2. Opera teologică și mărturisitoare **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- Concluzii..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

CAPITOLUL IV: ÎN CĂUTAREA SFINȚILOR ȘI A SFINȚENIEI:PELERINAJUL ROMÂNESC FORMĂ DE MISIUNE ÎN ȚARA SFÂNTĂ **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

- IV.1. Posibilitățile de manifestare a pelerinajelor în Țara Sfântă..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- IV.1.1. De unde dorința românilor de a vizita Țara Sfântă?..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- IV.1.2. Pelerinajul în Țara Sfântă în perioada comunistă -călătoria misionară a Mitropolitului Nicolae Bălan **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- IV.1.3. Pelerinajul în perioada contemporană..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- IV.2. Impactul misionar al pelerinajului: mărturii și trăiri actuale **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- Concluzii..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

CAPITOLUL V: ASPECTE ACTUALE, STRATEGII ȘI PERSPECTIVE MISIONARE **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

- V.1. Comunitatea românească de azi în Țara Sfântă **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- V.1.1. Comunitatea monahală românească **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**
- V.1.2. Comunitatea românilor stabiliți în Țara Sfântă **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

V.1.3. Personalități românești contemporane - viața și misiunea. **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

V.1.4. Instituții administrative românești în Țara Sfântă și aportul lor**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

Ambasada României din Tel-Aviv **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

Consulatul General al României la Haifa **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

Institutul Cultural Român din Tel-Aviv **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

Oficiul de Reprezentare a României de la Ramallah **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

V.1.5. Comunitatea evreilor originari din România: istorie și actualitate**Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

V.1.6. Personalități evreiești cu origini românești. **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

STUDIUL DE CAZ: Superiorii așezămintelor românești și misiunea lor **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

Părintele Arhimandrit Irineu Pop..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

Părintele Arhimandrit Vincențiu Grifoni **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

Părintele Arhimandrit Ioan Selejan **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

Părintele Arhimandrit Ieronim Crețu..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

Părintele Arhimandrit Timotei Aioanei..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

Părintele Arhimandrit Teofil Anăstăsoaie **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

Concluzii..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

CONCLUZII GENERALE **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

ANEXE **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

BIBLIOGRAFIE..... **Eroare! Marcaj în document nedefinit.**

Rezumat

Cuvinte cheie: identitate, mărturisire, misiune, pluralism religios, pelerinaj, demnitate, meditații lirice

Problematika identității românești consider că este un subiect foarte important ce trebuie studiat și aprofundat de fiecare dintre noi. În lumea în care trăim, tehnologia și avântul modernismului nu ne permit, de cele mai multe ori să fim conștienți de valoarea pe care o avem ca oameni. Doar un popor care își cunoaște cu adevărat identitatea și valoarea poate să fie capabil de a intra în comuniune cu alte popoare. O construire a demnității naționale consider că este imperios necesară în contextul unei globalizări accentuate.

Se observă, la nivelul societății prezența unor influențe exterioare ca produc o degradare a identității naționale, o lepădare de adevăratele valori ale neamului românesc și ale Bisericii ortodoxe. Conținutul rândurilor de față nu se dorește a fi glasul unui current naționalist prezentat în mod extremist ci doar o părere obiectivă asumată de autor. Lucrarea se dorește a fi unul dintre mijloacele academice prin care cititorilor li se oferă un punct de plecare pentru reconstruirea demnității și identității naționale. Paginile redactate pun la inima cititorilor exemple vii de mărturisire a identității române și a credinței ortodoxe, modele demne de urmat și sfințenia unor persoane care au devenit prin propria viață mărturisitori ai lui Dumnezeu și modele de iubire față de aproapele și de neam. Cultura, tradițiile și glia în care ne-am născut reprezintă pentru noi, ca români seva din care ne adăpăm dorul după veșnicie.

Poporul român are un mod aparte de comuniune cu ordinea spirituală și transcendentă și anume Ortodoxia¹. Prin intermediul ei, românul este capabil de a privi spre cer și a-l percepe ca pe un univers pregătit lui încă de la crearea lumii. Identitatea românească, de-a lungul istoriei s-a format în tinda Bisericii care este până astăzi limanul căutat de orice om la vreme de neceaz și de durere. Domnitorii și voievozii au fost oameni apropiați de Dumnezeu care au luptat pentru neamul românesc și apărarea identității naționale cu curaj și gândul la Dumnezeu. În ciuda vremurilor grele pe care le-a trăit uneori poporul român, nu a uitat

¹ Pr.Dumitru Stăniloae, *Ortodoxia, modul spiritualității românești*, în „Gândirea”, 19, (1940), 6, pp.416-425 apud Pr.Dumitru Stăniloae, „Reflecții despre spiritualitate poporului român”, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2018, p.257.

niciodată de Dumnezeu și a avut o raportare fermă la Părintele Ceresc. Mai mult decât atât, există dovezi care atestă dragostea mărturisitoare a românilor pentru Sfântul Munte Athos dar și către Locurile Sfinte.

Lăcașuri de închinare ortodoxe din Țara Sfântă dau mărturie despre dragostea poporului român: mănăstirea Sfânta Ecaterina de pe Muntele Sinai (păstrează la loc de cinste portretul lui Constantin Brâncoveanu), Biserica Nașterii Domnului de la Betleem (Stea de argint este donație a unui domnitor român), Candelile de la Sfântul Mormânt, unele sunt dovadă de iubire românească. Acestea sunt câteva dintre darurile pe care poporul român le-a făcut Țării Sfinte prin intermediul conducătorilor istorici ca mărturie a iubirii și dorinței de comuniune cu Dumnezeu.

Identitatea națională este parte integrantă a neamului românesc. Un popor nu este autentic, original dacă își pierde identitatea. Mărturisirea credinței creștin ortodoxe reprezintă de asemenea o parte esențială a românismului. Afirm acest lucru deoarece comuniunea propovăduită de Ortodoxie este bazată pe iubire, smerenie și dăruirea. Mântuitorul Iisus Hristos a venit pe pământ din iubire pentru noi oamenii pentru a ne învăța cea mai importantă lecție-smerenia.

Poporul român a biruit greutățile doar cu rugăciunea și gândul la Dumnezeu. Ștefan cel Mare înaintea oricărei confruntări mergea să se spovedească la duhovnic și să-și mărturisească înaintea lui Dumnezeu identitatea creștină și apoi se lupta pentru cea românească. În contextul cercetării se accentuează simbioza dintre Ortodoxie și românism ca legătură pentru veșnicie. Identitatea românească își găsește împlinirea în comuniunea Ortodoxă bazată pe iubire. Biserica Ortodoxă a fost mereu alături de națiune și a contribuit decisiv la zidirea spirituală a poporului român.

Autenticitatea lucrării de față constă în nota originală a prezentării modalităților de afirmarea a identității românești și ortodoxe, evidențierea misiunii unor persoane sfinte care au luptat pentru dăinuirea credinței și a neamului, impactul misionar al bisericilor românești, în tinda cărora fiecare pelerin se simte mai aproape de ceea ce numește „acasă” și nu în ultimul rând comunitatea românească, cei care prin modelul vieții, activitățile desfășurate sunt misionari și mărturisitori ai culturii naționale.

Duhul comuniunii specific Ortodoxiei a fost de un real folos pentru poporul român și în cadrul relațiilor internaționale dar și pentru misiunea Bisericii Ortodoxe Române la nivel ecumenic. Cercetarea de față prezintă misiunea Ortodoxiei Românești în Țara Sfântă, un loc în care pluralismul religios, multiculturalitatea și valorile religioase îmbracă forme diverse.

STRUCTURA LUCRĂRII

Realizarea unei lucrări de referință pentru domeniul teologic presupune studierea unei bibliografii de specialitate dar și o raportare interculturală specifică subiectului. Ca bază de cercetare s-au folosit studii istorice, articole de presă, analizarea unor statistici și cercetări pe teren pentru ilustrarea unor informații inedite și potrivite pentru originalitatea lucrării. A fost imperios necesară o analiză de sinteză a materialelor redactate până acum cu privire la tema abordată sau interferențe cu subiectul dar și studierea unor documente de arhivă și acte oficiale.

Pentru realizarea obiectivelor de cercetare a fost inevitabilă abordarea transdisciplinară a unor capitole și subcapitole-implicarea socialului în domeniul religios, impactul unor decizii politice asupra situației religioase dintr-un teritoriu, efectul unor evenimente militare asupra stabilității teritoriale și a identității românești dintr-un teritoriu. Lucrarea este structurată pe cinci capitole după cum urmează:

Capitolul I- *Identitatea ortodoxă românească în context plurireligios* descrie rolul pe care Ortodoxia îl are în relațiile ecumenice și interreligioase. Omul, datorită măreției pe care o are, a primit responsabilitatea de conduce creația spre o deplină comuniune cu Dumnezeu. Fenomenul pluralismului religios prezent în Țara Sfântă nu reprezintă o piedică misionară ci un motiv în plus pentru afirmare, demonstrarea valorilor pe care se fundamentează Ortodoxia și cultivarea iubirii creștine, condiția esențială a unui dialog interreligios propice.

Capitolul II *Mărturisire sfântă românească în Țara Sfântă* vizează ilustrarea misiunii unor monahi români care au mers în Țara Sfântă cu scopul precis de a-L căuta pe Dumnezeu și au devenit misionari ai acestuia pentru neamul românesc. Un alt aspect important al capitolului îl reprezintă impactul misionar al bisericilor românești din Țara Sfântă care sunt oaze de rugăciune românească într-o lume orientală. Misiunea bisericească este săvârșită de preoți aleși de Duhul Sfânt să fie reprezentanți ai poporului român și ai Bisericii Ortodoxe Române spre o mai bună comuniune frățească în duh liturgic.

Capitolul III *Sfântul Ioan Iacob Hozevitul model de mărturisire* are ca scop descrierea misiunii săvârșite de un monah român care a avut o viață încercată dar care a reușit să transforme suferința în scară către cer. Particularitatea misiunii cuviosului Ioan Iacob Hozevitul constă în măestria condeiului, darul versificației cu ajutorul căruia ne-a lăsat drept

moștenire o serie de meditații lirice cu iz filocalic. Un suflet cald, de copil nevinovat, până la ultima suflare, părintele Ioan de la Hozeva este unul dintre reprezentanții poporului român înaintea scaunului de judecată al Mântuitorului Hristos.

Capitolul IV *Pelerinajul ca formă de misiune ortodoxă românească* are ca scop ilustrarea modului în care o călătorie, ce poate fi în aparență turistică, se poate transforma într-o școală a creștinismului și un pedagog al educării conștiinței naționale. Orice om visează să ajungă măcar o dată în Țara Sfântă chiar dacă nu face acest lucru dintr-o convingere pur religioasă. Rolul unui pelerinaj este acela de a-l învăța pe om că relația cu Dumnezeu este potrivită oricui indiferent de gradul de religiozitate pe care îl are sau trăirea manifestată. Un suflet împovărat găsește în aceste locuri liniștea de care are nevoie și sprijinul venit de la clerici pentru a se uni cu Părintele Ceresc. Primele călătorii misionare în Țara Sfântă au avut și scop administrativ datorită eforturilor depuse pentru zidirea unei biserici românești aici, altele au avut ca scop menținerea duhului de comuniune între bisericile ortodoxe surori iar altele au fost adevărate căi de căutare și regăsire a lui Dumnezeu.

Capitolul V *Aspecte actuale, strategii și perspective misionare* are ca obiectiv prezentarea misiunii bisericești actuale realizată de către bisericile românești, situația comunității românești și rolul pe care părintele arhimandrit Teofil Anăstăsoaie îl are în a coordona misiunea românească de la Sfintele Locuri. Superiorul așezămintelor românești de la Ierusalim, Iordan și Ierihon are rolul de a reprezenta Biserica Ortodoxă Română înaintea Patriarhiei Ierusalimului și este mandatat să poarte de grijă la bunul mers al mărturisirii ortodoxe, a identității naționale și spre buna colaborare interortodoxă. Partea a doua a capitolului însumează o sinteză a activității pe care comunitatea românească din Israel o desfășoară pentru a menține vie flacăra valorilor învățate din moși strămoși. Extrem de interesantă este și analiza realizată asupra comunității evreilor originari din România care se alătură demersului identitar românesc și contribuie la răspândirea valorilor învățate de pe plaiurile naționale prin orice mijloace și de pe poziția oricărei funcții publice s-ar afla.

CAPITOLUL I: IDENTITATE ORTODOXĂ ROMÂNEASCĂ ÎN CONTEXT PLURIRELIGIOS

I.1. Persoană și comuniune-ca specific al identității creștin ortodoxe

Religia creștină este întemeiată de Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, care a venit pe pământ pentru ne împăca cu Dumnezeu și a ne oferi posibilitatea accederii în veșnicie. Identitatea ortodoxă presupune comuniunea cu Dumnezeu și cu ceilalți ca marcă a împlinirii poruncii pe care Mântuitorul Hristos ne-a dat-o: *Poruncă nouă dau vouă: Să vă iubiți unii pe alții* (Ioan 13,34). Religia creștină este cea care oferă omului posibilitatea accederii către Împărăția lui Dumnezeu prin intermediul iubirii creștine. Conceptul de „persoană” și „comuniune” caracterizează omul în postura de cea mai importantă creație lui Dumnezeu. Prin intermediul Sfintelor Taine de inițiere, omul primește statutul de persoană prin lepădarea de păcatul strămoșesc și prin primirea Sfintei Taine a Botezului, dobândirea darurilor Duhului Sfânt prin intermediul Sfintei Taine a Mirungerii și unirea cu Hristos prin Sfânta Taină a Euharistiei.

Persoana umană se caracterizează prin comuniunea cu cei din jur deoarece fiecare semen al nostru este partener al mânturii noastre. Modelul suprem de comuniune este Sfânta Treime, iar noi, fiecare trebuie să ne raportăm la Aceasta pentru a fi cu adevărat demni de statutul personal primit. În măsura în care omul este în comuniune cu Dumnezeu este și cu cei din jur. Fiecare creștin este oglindă a Împărăției lui Dumnezeu. Diferențele dintre noi nu trebuie să fie o piedică pentru dovada unei iubiri mărturisitoare.

I.2. Ierusalimul-capitala Israelului, locul întâlnirii marilor religii monoteiste.

Fiecare loc de pe pământ este cadru al întâlnirii cu Dumnezeu. Întreaga creație este operă a lucrării Prea Sfintei Treimi. Raportarea la sacru, indiferent de formele de manifestare este întâlnită în toate religiile lumii. Pluralismul religios susține egalitatea tuturor oamenilor și a religiilor în fața lui Dumnezeu. Fiecare religie descrie un mod unic și just de raportare la divinitatea. Orașul cel mai important pentru religiile monoteiste este Ierusalimul, considerat Cetatea Sfântă pentru milioane de mărturisitori.

Pentru creștini, Ierusalimul este spațiul teo-cosmic în care Persoana Mântuitorului Hristos își face simțită prezența prin locurile unde a săvârșit minuni, a făcut vindecări și a oferit oamenilor povețe pentru dobândirea Împărăției Cerurilor. Sfântul Mormânt este cel mai

important obiectiv pentru religia creștină deoarece din acest loc ne-a răsărit Viața și ne-a unit în jurul bucuriei Învierii.

Islamul este o religie monoteistă care pune în evidență raportarea la sacrul unic personal și care a apărut pentru prima dată în peninsula Arabă în secolul VII. Acolo existau triburi politeiste. Mohamed, considerat întemeietorul acestei religii și care a trăit între anii 570-632, a avut primele revelații la vârsta de 40 de ani și consideră că acestea i-au fost aduse de către Arhanghelul Gavriil din partea lui Allah.

Identitatea religioasă în cadrul religiei islamice se manifestă prin intermediul celor cinci coloane care îl îndeamnă pe om la o supunere față de Allah. Acestea sunt:

Prima coloană, și cea mai importantă este *mărturisirea de credință/shahada* care constă într-o frază scurtă: "Allah este Dumnezeu iar Mohamed, profetul său".

A doua coloană este *rugăciunea ritual/salat* pe care un reprezentant al religiei islamice trebuie să o facă de cinci ori pe zi.

A treia coloană este *dania ritual.zakat* care este asemenea unui impozit ce trebuie plătit.

A patra coloană este *postul Islamic saum* care are durata de o lună, cunoscută ca luna ramadanului.

Cea de a cincea coloană care încheie fundamentele religiei și identității religioase islamice este *pelerinajul*. Locul cel mai sacru la musulmanilor este Mecca.

Cele cinci coloane prezintă modalitatea de afirmare a identității religioase de către musulmani. Cele două obiective religioase de referință pentru musulmani: Moscheea Al Aqsa și Domnul Stâncii.

Religia iudaică este majoritară în Ierusalim și acest lucru presupune deschiderea unor noi perspective misionare în ceea ce privește dialogul dintre creștini și poporul evreu. Iudaismul este o religie monoteistă, care, conform cercetărilor istorice prezintă unele diferențe de opinie cu privire la întemeietorul acesteia. Unii susțin că Moise este fondatorul religiei datorită faptului că a dus poporul evreu spre Țara Făgăduinței, alții atribuie rolul de întemeietor lui Avraam ca tată a mulțime de popoare iar ultima opinie îl dă ca posibil reprezentant pe Ezdra datorită atitudinii sale iubitoare față de divinitate. Identitate religioasă în cadrul poporului evreu este fundamentată pe Cartea Sfântă, Tora, Mișna, Talmudul, Comentarii la Talmud și Comentarii al Tora.

În Ierusalim, datorită multitudinii de religii, culturi și tradiții există momente tensionate care generează conflicte uneori. Pluralismul religios presupune prezența unei varietăți culturale, religioase și confesionale.

I.3. Creștinismul în Țara Sfântă

Întemeierea Bisericii creștine prin Pogorârea Duhului Sfânt asupra Apostolilor reprezintă începutul misiunii creștine și trimiterea la propovăduire a primilor misionari ai Creștinismului. Prezența Duhului Sfânt în cadrul creației oferă posibilitatea desăvârșirii oricărei încercări și oricărui demers prin care omul dorește să se apropie de Dumnezeu. Prima adunare cu caracter sinodal a Bisericii creștine este descrisă în Faptele Apostolilor 15, 7-11 unde se Sfântul Apostol Petru cuvântează și întărește în credință sufletele prezente acolo.

Biserica Ierusalimului are o importanță aparte în cadrul Bisericii Ortodoxe datorită misiunii sale grăitoare de-a lungul timpului și mărturisirii pe care ierarhii acesteia o desfășoară cu timp și fără timp.

I.4. Poporul ales și renașterea lui

Dorința poporului evreu de a avea un stat autonom a fost mărturisită de mulți reprezentanți de bază ai religiei iudaice. Unul dintre mărturisitori a fost Haim Nahman Bialik, om de cultură, care, prin versurile sale a descris tristețea poporului ales pricinuită de lipsa unui teritoriu autonom al lui. Sionismul ca mișcare politică a reprezentat de asemenea un demers important al întemeierii statului evreu. Identitatea religioasă iudaică era considerată în pericol fără deținerea unui loc în care să poate fi mărturisită fără nici o opreliște.

Dorul după acest ideal își are originea în vechea tradiție iudaică conform căreia în cadrul celor trei rugăciuni zilnice evreii din întreaga lume se roagă pentru revenirea în patria lor. Oriunde ar fi în lume, evreii, cu ocazia sărbătorilor mari își urează ca anul viitor să serbeze Paștele la Ierusalim.

În rugăciunile lor este nelipsit textul din psalmi care amintește de jurământul făcut de străbunii lor trimiși în robie „Dacă te voi uita, Ierusalime, să-și uite dreapta mea destoinicia ei! Să mi se lipească limba de cerul gurii, dacă nu-mi voi aduce aminte de tine, dacă nu voi face din Ierusalim culmea bucuriei mele”! (Psalmul 136, 5-6).

Dorința evreilor a fost îndeplinită prin emiterea, în anul 1917 a declarației Balfour care, în ciuda controverselor pe care le-a ridicat a reprezentat un semnal de alarmă tras asupra

dorinței poporului evreu de a obține un teritoriu autonom. Data de 10 Mai 1948, în ultima zi a mandatului Britanic, liderii evrei ai Agenției Evreiești au proclamat înființarea statului Israel în acord cu rezoluția 181 a ONU. Declarația de independență citită de prim ministrul David Ben Gurion prezintă situația evreilor din întreaga lume și dorul după dobândirea unui teritoriu în care să-și poată manifesta identitatea națională, culturală și religioasă fără nici o opreliște.

Legislația israeliană garantează libertatea religioasă fiecărei religii și fiecărui cult. Foarte important de menționat este faptul că misiunea comunității creștine este cu adevărat grăitoare în partea de Vest a Galileii unde aproximativ 75% din cetățeni sunt creștini. Comunitatea este concentrată în orașele Haifa și Nazaret precum și în satele Shfaram și Kfar Yasif unde situația religioasă prezintă și musulmani.

Satele Ma'aliya și Fassuta, situate în partea de Nord a Israelului sunt singurele așezări în cadrul cărora locuitorii sunt mărturisitori ai religiei creștine.

CAPITOLUL II: MĂRTURIE ȘI MĂRTURISIRE ROMÂNEASCĂ ÎN ȚARA SFÂNTĂ

II.1. Înființarea așezămintelor românești-aspecte misionare.

Dragostea românilor pentru Dumnezeu s-a dorit a fi materializată prin zidirea unei case românești de rugăciune în Țara Sfântă. Lucrul acesta demonstrează dragostea pe care poporul român o are față de Locurile Sfinte și dorința de a se uni în duh de rugăciune într-un locaș de cult.

Visul românesc de a zidi o casă românească de rugăciune a dus la existența mai multor inițiative de întemeiere.

Prima inițiativă a aparținut, conform surselor istorice monahului Irinarh Rosetti care, în anul 1859, a dorit înființarea unei biserici în care să se officieze slujbele în limba română.

A doua inițiativă datează din secolul XIX și a constat în re-mprospătarea unei mănăstiri grecești care era închinată Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil. Lăcașul de cult a fost metoc pentru pelerinii care poposeau în Țara Sfântă. Biserica avea trei altare dintre care unul era dedicat românilor prin grija unei maici românce, din Rășinari, monahia Porfirie care a inițiat procesul de restaurare.

Cea de a treia inițiativă datează din anul 1906 și îl are ca promotor pe omul de cultură Teodor Burada². Acesta a redactat o scrisoare către Președintele Sfântului Sinod în care mărturisea dorința de zidire a unei biserici românești: „Ce rău, ce mahnire ne-a cuprins, însă, când acolo la Ierusalim nu am găsit nici o bisericuță în care să înțălegem în limba noastră românească sfințele rugăciuni, căci toate popoarele creștine au bisericile lor la Ierusalim. Numai noi, poporul român, nu.”³

În anul 1910 a fost redactată o scrisoare Majestății Sale Regelui Carol I pentru sprijinirea demersului identitar. Casa Regală a României nu a fost străină de acest demers și chiar a avut o implicare activă prin președenția de onoare deținută de Majestatea Sa, regina Elisabeta în anul 1914. Visul românesc s-a împlinit peste veacuri, mai exact la data de 28 Mai 1975 când a avut loc slujba de sfințire a bisericii așezământului românesc de la Ierusalim. Biserica Ortodoxă Română deține trei așezăminte Țara Sfântă: Ierusalim, Iordan și Ierihon.

Biserica românească de la **Ierusalim** găzduiește reședința Superiorul român care are în ascultare activitatea administrativă și duhovnicească a celorlalte două așezăminte de la Ierihon și Iordan. Așezământul este realizat în stil bizantin asemenea unui paraclis voievodal. De-a lungul timpului numeroși oaspeți trec pragul bisericii românești și scriu în cartea de onoare impresii și gânduri care le străbat cugetul aflându-se pe acele meleaguri. Printre oaspeții de seamă ai așezământului se numără șefi ai statului român, șefi de guverne, ierarhi, diplomați români și străini.

Biserica românească de la **Ierihon** este considerată perla românească situată într-o enclavă arabă. Prin măiestria zidirii și împodobirea cu picturi specific naționale, lăcașul de cult este un reper important al identității românești și misiunii ortodoxe românești.

Misiunea românească de la Ierihon își are originea din anul **1933** când impresari ai idealului românesc au devenit Constantin și Dumitru Samoilă, cei care au donat Patriarhiei Române terenul și casele lor de la Ierihon în scop pastoral misionar. O altă personalitate care s-a implicat în zidirea bisericii de la Ierihon a fost părintele Ilarion Argatu care s-a ocupat în de-aproape pentru strângerea de fonduri necesare zidirii.

² Teodor Burada (3 octombrie 1839-17 februarie 1923)este originar din Târgu Odobești. Familia Burada a pornit de jos spre cele mai înalte trepte boierești din zona Moldovei. Bunicul său a fost preot de mare prestigiu în Odobești iar tatăl său a urmat cursurile seminarului de la Socola. Teodor Burada a marcat istoria Bisericii Ortodoxe Române și cultura națională. A fost muzicolog, folclorist, etnograf, jurist, profesor violonist și bizantinolog. Toate aceste atribuții academice îl situează în cartea de aur a culturii românești și a Bisericii Ortodoxe Române.

³ Alexandru Damian Anfile, „*Teodor T. Burada, Opere, vol V Biserică. Călătorii în Orient, Palestina*”, Editura Basilica, București, 2014, p.31.

Obținerea autorizațiilor necesare, demararea construirii și desăvârșirea procesului adună întru același gând preoți și mirean, profesori și pictori care au avut simțit că trebuie să-și pună sufletul în slujba demnității naționale. Părintele Superior Ieronim Crețu împreună cu domnul ambasador Vasile Prună au obținut autorizațiile necesare, pentru zidirea bisericii, de la Președintele Autorității Palestinien Yaser Arafat, apoi împreună cu domnul ministru plenipotențiar, Marin Albu au făcut echipă cu scopul bine stabilit de a defenitiva lucrarea. Zidirea bisericii care s-a dorit, prin cuvântare patriarhală, *recognoscibil românească* a fost împlinită prin strădania echipei de muncitori condusă de domnul profesorul Sorin Vasilescu.

Pictura bisericii a fost realizată de pictorii Ioan și Daniela Moldoveanu care au gravat pe zidurile lăcașului de cult chipuri de Sfinți împodobiți cu dragostea și simțăminte românească.

Așezământul românesc de la **Iordan** este într-o zonă deșertică, la aproximativ 40 de km de Ierusalim și la 8 km de cetatea biblică Ierihon. În acest loc și-au împlinit nevoița mai mulți pustnici printre care și Cuviosul Iosif de la Bisericiani și Sfântul Ioan Iacob Hozevitul. Zidirea acestui locaș românesc de rugăciune a adunat întru sine o serie de români care au contribuit decisiv la proiectarea, arhitectura și pictura bisericii. Arhitectul român care a proiectat Biserica românească de la Iordan a fost Dumitru Ionescu Berechet cel care a înaintat planul și devizul pentru construire. Pictorul care a zugrăvit pe pereții Bisericii chipurile sfinte spre a fi familiale oamenilor a fost Gheorghe Vânătoru.

În urma conflictului armat desfășurat între 5 și 10 Iunie 1967, rămas în istorie cu denumirea de „războiul celor șase zile”, lăcașul de cult românesc a devenit parte a teritoriului israelian. Deflagrațiile au degenerat și monahii au fost nevoiți să părăsească schitul. Un singur călugăr a rămas, Damian Stogu, care a fost prins între bombardament și a murit ca martir pentru apărarea credinței ortodoxe și a identității românești.

Un reper important al misiunii românești actuale de la Iordan este data de 28 Mai 2019 când, după 50 de ani a fost rostită din nou o rugăciune românească în mijlocul ruinelor bisericii. În prezent procesul de deminare a zonei s-a încheiat și se încep demersurile pentru zidirea unui nou lăcaș de cult.

II.2. Sfinții români martori/mărturisitori ortodocși într-o lume multireligioasă

Sfinții sunt oameni aleși de Dumnezeu pentru a fi pildă tuturor celor care doresc să ajungă la unirea deplină cu Sine. Fiecare popor are în gena sa sfințenia unor persoane care au decis să își dedice viața lui Dumnezeu. Cercetarea academică de față aduce în atenția

cititorilor misiunea a doi Sfinți Cuvioși care au avut un rol important în mărturisirea identității românești în Țara Sfântă.

Sfântul Cuvios Iosif de la Bisericani din dragoste față de Dumnezeu a ales să părăsească tumultul lumii și să plece în liniștea pustiei din Țara Sfântă. S-a nevoit pe valea Iordanului, loc ce încă din cele mai vechi timpuri s-a considerat a fi lavră a misiunii sfinte. Conform informațiilor istorice, monahul Iosif de la Bisericani a fost primul călugăr din țara noastră care a adunat în jurul său aproximativ 17 ucenici pe valea Iordanului împreună cu care : „a întemeiat prima comunitate monahală românească din Țara Sfântă.”⁴

Cinstirea pe care Biserica Ortodoxă Română i-o acordă este o dovadă a evlaviei și mărturisirii despre viața, și misiunea pe care a desfășurat-o cu smerenie și dăruire în Țara Sfântă. Dragostea sa față de Dumnezeu și dorința de a se adânci în rugăciune, l-au îndemnat să plece, cu binecuvântarea starețului, acolo unde a simțit chemarea tainică a Mântuitorului. În semn de evlavie, Biserica Ortodoxă Română a alcătuit Acatistul Sfinților Cuvioși Iosif și Chiriac de la Bisericani. Textul Icosului al 5 lea este mărturia scrisă a dragostei și evlaviei pe care poporul român o are față de el: „Arzând cu inima să te închini dăătorului de viață Mormânt al Domnului, ai purces către Țara Sfântă și pe valea Iordanului te-ai sălășluit, Părintele nostru Iosif, unde și mai grele nevoințe ai purtat pentru care te laudăm” (Icosul al 5 lea). Demnitatea de a fi primul monah român din valea Iordanului este mărturisită la fiecare slujbă a Acatistului „Bucură -te cel dintâi sihastru român din pustia Iordanului. (Icosul al 5 lea).

Fiind încă din timpul vieții un model demn de urmat pentru viața sa curată îmbinată cu postul, cu rugăciunea și cu fapta bună, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a decis canonizarea acestuia în cadrul ședinței de lucru din 5-7 Martie 2008. Slujba solemnă a fost săvârșită la Mănăstirea Neamț, în data de 5 Iunie 2008.

Irinarh Rosetti (1771-1859)

Născut în anul 1771, originar din Focșani, acesta face parte din familia dregătorilor moldoveni „Rosetti”. Părinții săi, Nicolae și Pelaghia, au încercat să făurească fiului lor un destin cultural și apropiat de Dumnezeu.

În anul 1792 îmbracă haina monahală fiind tuns în monahism de către Sfântul Paisie Velecicovschi care i-a dat ca primă ascultare ucenicia la tipografia mănăstirii. Lucrul acesta a

⁴ Patriarhia Română, Cancelaria Sfântului Sinod, Acte și tomosuri sinodale privind canonizarea sfinților români (1950-2020), Ediția a II a revizuită și adăugită, Editura Basilica, București, 2020, p.551.

fost ca o binecuvântare pentru tânărul monah care și-a îmbogățit cultura și a îmbinat rugăciunea cu descoperirea universului cărturăresc.

După aproximativ 12 ani de viețuire sihăstrească în România decide să plece în anul 1843 împreună cu ucenicul său, Nectarie Banu, în Țara Sfântă. Acolo și-a împlinit ascultarea și rânduiala de rugăciune specifică staturii monahale. Vreme de 5 ani au viețuit la Nazaret iar mai apoi pe Muntele Tabor. Datorită sufletului său curat și minții deschise spre unirea noetică, a devenit vas ales al lui Dumnezeu și a primit o misiune aparte-zidirea unei biserici creștine pe Muntele Tabor. Lucrul acesta l-a îndeplinit cu deplină ascultare și dăruire încă din vremea, când, prin intermediul unei anghelofanii avute în drum spre Mănăstirea Neamț a fost hărăzit de Dumnezeu să facă un locaș de cult creștin pe Muntele Schimbării la Față.

Zidirea Bisericii de pe Muntele Tabor a început în anul 1859 de către Cuviosul Irinarh care a demarat acest proiect ca formă de misiune și afirmare creștin ortodoxă românească. Acest demers reprezintă un eveniment deosebit pentru întreaga suflare creștină care se adună pe acel Munte în amintirea minunii divine. Monahul Irinarh este ctitor al restaurării unui lăcaș de cult care marchează peste veacuri o modalitate inedită de mărturisire a credinței creștin ortodoxe: "Prin stăruință neclintită s-a învrednicit să rezidească biserica Schimbării la Față a Domnului de pe Muntele Tabor. Prin el, locul acesta scurmă atâtor milioane de inimi creștine a devenit iarăși pentru Ortodoxie, după secole de pustiire și uitare, unui dintre principalele locașuri de închinăciune și pelerinaj la Locurile Sfinte."⁵

Demersul său a determinat mulți oameni să contribuie la zidirea bisericii creștine de pe Muntele Tabor. Sprijinul din partea poporului gazdă nu contenea să vină în mod semnificativ - un anume Constantin Averino din Haifa colectează de la ortodocșii din Galileea 14.000 de plăci iar Patriarhul Chiril al II-lea al Ierusalimului (1845-1872) trimite pentru zidirea bisericii 5.000 de plăci.⁶

Țelul zidirii lăcașului de cult s-a transformat în crez misionar al întregii suflări ortodoxe din Țara Sfântă în acel timp.

Pe măsură ce misiunea călugărului român se desfășura tot mai intens, dragostea creștinilor dar și a celor care nu erau creștini se manifesta tot mai mult. Lucrul inedit care merită pus la inimă este aprecierea monahului român manifestată de cei care nu erau creștini. El era cinstit ca fiind omul lui Dumnezeu. Respectul și iubirea față de el a nutrit și în inima

⁵ I.P.S. Lucian, Arhiep. Tomisului „Antologie Aghiografică Românească”, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1994, p. 225.

⁶ Pr. Nicolae Timuș, *Starețul român Irinarh al Mănăstirii de pe Muntele Tabor* în revista „Luminătorul” a Bisericii Ortodoxe din Basarabia, nr. 9 din septembrie, 1937, pp. 539-541.

unei căpetenii de trib beduin din zona Galileii: „Însuși șeful tribului beduin din Galileea, Achil-aga, crezând pe Irinarh ca pe un derviș, adecă omul lui Dumnezeu, adeseori cerea de la el sfaturi, arătându-i tot respectul și fiind gata oricând să dea starețului ajutor și să-l apere de orice pericol.”⁷

Demersul său misionar nu l-a putut împlini datorită plecării la cele veșnice la vârsta de 88 de ani. Vestea morții călugărului român a fost un nou prilej de unitate a ortodoxiei din Țara Sfântă. Astfel, creștinii din Nazaret, Cana Galileii și din alte localități apropiate au venit să petreacă pe ultimul drum pe cel care le-a fost părinte duhovnicesc, mărturisitor înaintea lui Dumnezeu pentru sufletele lor și propovăduitor al veșniciei.

Zidirea lăcașului de cult a fost continuată de ucenicul cuviosului Irinarh, ierodiaconul Nectarie Banu, cel care a urmat continuării misiunii părintelui său duhovnicesc. A fost ajutat de arhiereul Nazaretului și de Patriarhul Chiril al Ierusalimului care au binevoit a susține până la capăt demersurile monahilor români.

II.3. 2000 de ani de la Nașterea Domnului

Acest eveniment a fost un prilej de unire a întregii Ortodoxii în jurul Sfântului Potir și a mărturisirii aceluiși crez de identitate.

II.4. Ierarhia Bisericii mame în susținerea mărturisirii românești în Țara Sfântă

Comuniunea frățească specifică Ortodoxiei s-a materializat de-a lungul anilor prin anumite vizite canonice între ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române și Biserica Ierusalimului.

Oaspeți ierusalimiteni în Patriarhia Română

În anul **1924** Patriarhul Damian al Ierusalimului a făcut o vizită canonică în Patriarhia Română ocazie cu care, prin intermediul Mitropolitului Dositei al Sevastiei oferă Majestății Sale, regelui Ferdinand I ordinul *Marea Cruce a Sfântului Mormânt*.

În anul **1925** a fost vizita Mitropolitului Dositei al Sevastiei pentru a marca momentul de bucurie fraternă pricinuit de decizia înființării treptei de Patriarh în cadrul Bisericii Ortodoxe Române.

⁷ *Ibidem*, p.539.

1975 o delegație a Patriarhiei Ierusalimului a efectuat o vizită în Patriarhia Română cu prilejul aniversării a 90 de ani de la recunoașterea autocefaliei și 50 de ani de la înființarea Patriarhiei Române.

Patriarhul Diodor al Ierusalimului a efectuat o vizită canonică în Patriarhia Română în perioada **15-26 iunie 1982**. Cu acest prilej s-a reafirmat unitatea frățească, s-a accentuat importanța așezămintelor românești din Țara Sfântă pentru misiunea Ortodoxă și au fost vizitate mai multe mănăstiri din Nordul Moldovei.

Întronizarea Patriarhului Teoctist în **1986** la care a fost prezent Patriarhul Diodor.

În perioada **25-27 octombrie 1995** a fost prezentă la București o delegație a Patriarhiei Ierusalimului alcătuită din IPS Mitropolit Constantinos de Skytopolis și Prea Cuviosul Arhimandrit Dimiytrios Secretarul Sfântului Sinod.

La Sfânta Liturghie prilejuită de întronizarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Daniel din data de **30 septembrie 2007** a fost prezent, din partea Patriarhiei Ierusalimului Arhiepiscopul Theophan de Gerasa și Exarh al Sfântului Mormânt.

În anul **2014** și **2018** au fost vizite canonice ale Prea Fericitului Părinte Teofil al III-lea al Ierusalimului ocazie cu care s-a întărit comuniunea frățească prin unirea euharistică și au avut loc schimb de daruri.

Vizitele misionare ale ierarhilor români în Țara Sfântă

În perioada 20-30 Mai **1975** Prea Fericitul Părinte Iustinian însoțit de Mitropoliții Iustin Moisescu al Moldovei, Teoctist Arăpașu al Olteniei arhiepiscopul Teofil Herineanu al Clujului, episcopul Vasile Coman al Oradiei, episcopii vicari Antonie Plămădeală și Lucian Florea a efectuat o vizită canonică în Patriarhia Ierusalimului ocazia cu care sfințit cele două biserici românești de la Ierusalim și Iordan.

În anul 2005 cu ocazia întronizării Prea Fericitului Părinte Teofil al III-lea, la data de 6 Septembrie o delegație a Patriarhiei Române alcătuită din Înalt Prea Sfințitul Părinte Teofan Mitropolit al Olteniei, Prea Sfințitul Părinte Vincențiu și Pr David Pristavu a fost prezentă transmițând mesajul din partea întâistătorului bisericii noastre.

CAPITOLUL III: MĂRTURISIRE PRIN SFINȚENIE- SFÂNTUL IOAN IACOB HOZEVITUL

III.1. Viața și misiunea

Un Sfânt contemporan care a purtat pe umerii săi povara tristeții din copilărie pricinuită de moartea părinților și dorul după comuniunea familială a fost Cuviosul Ioan Iacob Hozevitul. Originar din județul Botoșani, copilul Ilie Iacob a rămas orfan și a fost ocrotit, crescut și educat de bunica sa Maria, cea care îi va deveni model de dragoste față de Dumnezeu, de aproapele și rugătoare fierbinte.

Momentul plecării din această viață a bunicii sale a reprezentat pentru tânărul Ilie o asumare a responsabilității vieții de unul singur. A fost pentru câțiva ani în grija unchiului său Alecu Iacob care l-a ajutat să descopere dragostea pentru cultură și literatură. Chemarea lui Dumnezeu a fost mare și astfel a decis să intre în monahism. Lucrul acesta s-a materializat la data de 8 aprilie 1936 când a primit chipul îngeresc cu numele de Ioan. În obștea mănăstirii Neamț a întrecut pe mulți călugări cu acuratețea culturală și maturitatea duhovnicească de care dădea dovadă.

Cea mai mare dorință a sa a fost să ajungă în Țara Sfântă lucru care s-a și petrecut. Cu binecuvântarea starețului și cu cea primită în lacrimi de la mormintele celor dragi a ales calea monahismului în pustia sfântă. Ajuns pe acele meleaguri a făcut un popas la Golgota, s-a închinat la Mormântul Sfânt și apoi a străbătut alături de alți doi monahi români cu care a plecat, Damaschin Trofin și Claudiu Derevleanu toate meleagurile încărcate de istorie sfântă.

Dumnezeu l-a ales spre slujire sacerdotală și astfel a fost hirotonit diacon și preot la Biserica Sfântului Mormânt. Misiunea la care a fost chemat a reprezentat pentru ieromonahul Ioan Iacob un motiv în plus pentru înmulțirea rugăciunii și a dragostei.

În anul 1947, Patriarhul Nicodim l-a numit egumen al schitului românesc de la Iordan închinat Sfântului Ioan Botezătorul unde vreme de 5 ani de zile, a impus o rânduială ascetică și duhovnicească bazată pe postire mai aspră și rugăciunea inimii. După o viețuire vremelnică în această obște, a dorit să meargă în pustie pentru a se adânci în rugăciune și în isihie.

Întreaga sa viață a fost în slujba lui Dumnezeu și a grupurilor de pelerini care se perindau prin Țara Sfântă. Misiunea acestuia era împodobită cu smerenie, post și rugăciune. Dragostea sa cuprindea fiecare suflet care venea să-i ceară un sfat sau un sprijin la nevoie.

Viețuirea și misiunea sa pe acest pământ ne este tuturor celor de astăzi model demn de urmat. „Ca slujitor al altarului, a împrăștiat sămânța Cuvântului dumnezeiesc în inimile credincioșilor, care-i păstrează amintirea, cinstindu-l ca pe un mare trăitor al monahismului românesc. Faptele lui de ascet, viața de rugăciune, lucrarea și exemplul postirii împletit cu dragostea față de aproapele, rămân ca un exemplu grăitor pentru lumea de acum și a generațiilor viitoare.”⁸

Mărturisirea monahului Ioan Iacob este una autentică, împodobită cu iubire și cu jertfă. Dornic de pustie s-a retras în peștera Sfânta Ana de pe valea râului Horat, loc unde și-a desăvârșit misiunea și mărturisirea prin jertfa propriei existențe. Sfârșitul vieții pământești a fost pentru Cuviosul român un prilej de bucurie și de întărire în credință.

La data de 5 August 1960 monahul român și-a dat sufletul în mâinile lui Dumnezeu la vârsta de doar 47 de ani. A adormit având pe chip un surâs, un zâmbet al întâlnirii cu Mirele Ceresc, al afundării în veșnicie. Trupul său a fost prohodit după rânduiala călugărească, slujba fiind săvârșită de Arhimandritul Anfilohie, starețul mănăstirii Sfântul Gheorghe Hozevitul, înconjurat de monahi și pustnici.⁹

Mărturii și evocări

Personalitatea și misiunea Sfântului Ioan Iacob nu a rămas uitată în istorie ci a dat naștere unor mărturii demne de luat în seamă:

Înalt Prea Sfințitului Părinte Irineu Pop dă mărturie despre sfințenia Cuviosului așa cum a auzit de la călugării Patriarhiei Ierusalimului care îl considerau pe monahul român „omul lui Dumnezeu”. Starețul Mănăstirii Hozeva, Arhimandritul Gherman i-a mărturisit părintelui Irineu, Superior al așezămintelor românești la acea vreme, faptul că Părintele Ioan Iacob este Sfântul care face cele mai multe minuni dintre toți Sfinții cu moaște din Țara Sfântă.

O altă mărturie despre sfințenia cuviosului aparține **Înalt Prea Sfințitului Părinte Ioan Arhiepiscop al Timișoarei și Mitropolit al Banatului** care ne pune la inimă o minune trăită chiar de dânsul și de soara sa venită din România. Sora părintelui Mitropolit a mers să se închine la racla cu sfintele moaște și a presărat într-un colț, pe sticla raclei un pumn de țărână din curtea casei părintești. La câteva minute după acest eveniment întreaga biserică s-a

⁸ Arhiva Administrației Patriarhale, Dosar 359/1970 f.34.

⁹ IPS Irineu Pop Bistrițeanu, *Sfântul Ioan Iacob, sihastrul român de la Hozeva*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2015, p.47.

umplut de mireasmă și pământul era îmbibat de mir. Lucrul acesta denotă nu doar Sfințenia evidentă a Cuviosului dar și dorul și dragostea pe care o are omul lui Dumnezeu față de patria sa.

O perioadă mai lungă de misiune românească în Țara Sfântă a avut **Prea Sfințitul Părinte Ieronim Sinaitul, Episcop al Daciei Felix**. Misiunea îndelungată a Părintelui Ieronim a fost pe deplin însoțită de prezența Sfântului Ioan Iacob. Mărturiile Prea Sfințitului Părinte Ieronim sunt dovada faptului că sihastrul este un sfânt al lui Dumnezeu și un prieten al românilor, un învățător deplin al celor care caută dorul după cer. O primă dovadă a faptului că era încă din timpul vieții un Sfânt al lui Dumnezeu este mărturia Patriarhului Diodor făcută Părintelui Superior Ieronim. Acesta i-a mărturisit: „eitan aghios antropos” ≈ era om sfânt! Erau îndeobște cunoscute postirile sale, privegherile, puterea rugăciunii, smerenia desăvârșită și austeritatea vieții. Era considerat pe scară largă ca un sfânt în viață.

Canonizarea Sfântului Ioan Iacob de la Neamț, Noul Hozevit a fost proclamată de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române la data de 20 iunie 1992. Patriarhia Ierusalimului a hotărât recunoașterea oficială a sfințeniei monahului român în ședința de toamnă a Sfântului Sinod anul mântuirii 2015. Slujba a fost oficiată sub protia Prea Fericitului Părinte Teofil al III -lea Patriarhul Ierusalimului și a toată Palestina la data de 31 ianuarie 2016, la Mănăstirea „Sfântul Cuvios Gheorghe” de la Hozeva.

Arhimandritul Constantin, Egumentul Sfintei Mănăstiri Hozeva elogiază de asemenea dragostea pelerinilor față de Sfântul Ioan și pun înaintea Acestuia toate suferințele, dorurile și poverile sufletești. Peste veacuri, mai multe lucrări tipărite au fost publicate ca dovadă a evlaviei și dragostei poporului român față de Sfântul Ioan Iacob.

III.2. Meditațiile lirice

Scrierile sale pot fi încadrate în categoria meditațiilor lirice cu caracter religios. Fiecare scriere apare versificată dar conținutul este al unei proze moralizatoare menită să ajute pe orice om care le citește să-și schimbe gândurile și viața în mai bine. De-a lungul timpului au apărut mai multe volume dedicate misiunii literare a Sfântului: volumul, „Hrană duhovnicească” redactat la data de 25 Noiembrie 1963; un alt volum apărut în 1970, cu următorul titlu: „Cartea cu vedenii înfricoșate și scrieri prea minunate, care ajută sufletului să scape de la moarte” editor fiind monahul Ioanichie și este tipărit la Ierusalim. În anul 2010 a

apărut volumul „Pentru cei cu sufletul nevoiaș ca mine...” Opere complete- tipărit la editura Doxologia a Mitropoliei Moldovei și Bucovinei.

CAPITOLUL IV: ÎN CĂUTAREA SFINȚILOR ȘI A SFINȚENIEI-PELERINAJUL ROMÂNESC FORMĂ DE MISIUNE ÎN ȚARA SFÂNTĂ

Pelerinajul este un fenomen religios cu efecte misionare vizibile datorită caracterului pastoral și duhovnicesc pe care îl are. Orice călătorie cu scop religios are la bază dorința omului de a se uni cu Dumnezeu și de ași schimba viața. Pentru fiecare om o călătorie în Țara Sfântă nu poate să se rezume doar la o simplă drumeție ci are implicații duhovnicești aparte. Pelerinajul este și o formă de mulțumire deoarece așa cum afirmă și Prea Fericitul Părinte Patriarh: „Pelerinajul este un act spiritual de mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru binefacerile primite de la El.”¹⁰ Omul este dator să Îi mulțumească lui Dumnezeu pentru toate binefacerile primite.

De-a lungul timpului au existat mai multe călătorii misionare, pelerinaje în Țara Sfântă care evidențiază dragostea românilor față de teritoriile biblice.

Un pelerinaj demn de remarcat din istoria contemporană este cel realizat în anul 1925 de către Mitropolitul Nicolae Bălan care, în data de 21 Septembrie a pornit cu vaporul „Împăratul Traian” alături de aproximativ 160 de suflete spre meleagurile Sfinte. Între participanții la pelerinaj a fost și preotul Iosif Trifa care a realizat un jurnal de călătorie și a scris câteva impresii și informații istorice de la fiecare obiectiv vizitat. Memoriile sale au dat naștere unor studii de specialitate care sunt până astăzi un manual misionar despre importanța pelerinajelor în Țara Sfântă.

În perioada contemporană, pelerinajele în Țara Sfântă au contribuit la sprijinul oferit omului de a se regăsi pe sine și de a redescoperi frumusețea creștinismului pășind pe locurile unde El S-a născut. Pentru a veni în întâmpinarea nevoilor spirituale ale oamenilor, Prea Fericitul Părinte Patriarh Daniel a înființat **Agenția de pelerinaje Basilica Travel** în anul 2007¹¹ prin intermediul căreia se pot realiza călătorii cu scop religios în Țara Sfântă. Rolul major al Agenției este acela de a oferi oamenilor cele mai bune mijloace de a ajunge în Israel,

¹⁰ *Ibidem.*

¹¹ Agenția Basilica Travel este înființată cu binecuvântarea Preafericitului Parinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Romane, prin Temeiul nr. 10847/ 2007, fiind agenție touroperatoare, dar specializată pe pelerinaje externe și interne. *A se vedea* <https://www.pelerinaj.ro/contact-basilica-travel/> accesat la data de 13.06.2023, ora 17.10.

Palestina sau în orice locație cu obiective religioase atât în țară cât și în străinătate, preot însoțitor la grup și posibilitatea de a avea mereu explicații teologice la obiectivele tursitice sau nelămuririle apărute.

Lucrarea de cercetare cuprinde și mărturiile ale unor preoți ghizi și pelerini care au fost cuprinși de taina acelor locuri și au dorit să împărtășească din experiența lor:

Părintele Mihăiță Profiroiu¹² susține faptul că este foarte important în calitate de preot ghid să le conștientizeze pelerinilor importanța prezenței lor într-un anumit loc din Țara Sfântă. Prezența la Betleem trebuie să fie conștientizată ca un fapt real care ne duce cu gândul la Întruparea Mântuitorului pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire. Prezența în Cana Galileii unde a fost prima minune trebuie trăită ca fiind și noi, ca pelerini, în postura de a vedea cu ochii noștri prima faptă minunată făcută de Mântuitorul Hristos. Sâvârșirea Sfintei Liturghii și citirea pericopei evanghelice în limba română reprezintă o bucurie imensă pentru orice cleric dar și pentru pelerinii misionari prezenți acolo.

O altă mărturie aparține părintelui diacon Bogdan Hosu: „cred că pentru un diacon care de facto este un slujitor fără răspunderea păstoririi unei comunități, ghidajul în Tara Sfată reprezintă o practică misionară deosebită care are potențialul de a-l pregăti pentru o viitoare misiune în cadrul unei parohii”¹³.

Mărturia părintelui David Pristavu reprezintă de asemenea o misiune asumată aceea de a fi călăuză pelerinilor în Locurile Sfinte. Bucuria unui preot ghid este cu atât mai mare cu cât, la finalul călătoriei, oamenii se întorc în țară mai zidiți duhovnicește, mai fericiți. Lucrul acesta demonstrează faptul că misiunea nu a fost în zadar și pelerinajul nu a fost doar o simplă călătorie ci și o adevărată școală a religiei creștine. Părintele David se bucură pentru fiecare om care dorește să-și schimbe viața după un pelerinaj în Țara Sfântă: „Am bucuria asta că la fiecare grup care pleacă îi văd că sunt împliniți, îi văd că sunt schimbați. Dacă unul din cincizeci și cinci câte locuri are autocarul, își schimbă viața, cântărește mult pentru mine.”¹⁴

¹² Părintele Mihăiță Profiroiu este printre primii ghizi angajați de agenția de pelerinaje Basilica Travel.

¹³ Mărturie primită din partea părintelui diacon Bogdan Hosu, ghid turistic din cadrul Arhiepiscopiei Sibiului, în luna Ianuarie 2023, care și a exprimat verbal acordul pentru integrarea mărturiei în teză.

¹⁴ Mărturie primită din partea părintelui David Pristavu în luna Mai 2023. Părintele îndeplinește această misiune de ghid în Țara Sfântă de aproximativ 33 de ani.

CAPITOLUL V: ASPECTE ACTUALE, STRATEGII ȘI PERSPECTIVE MISIONARE

V.1. Situația comunității românești

Religia creștină și Ortodoxia este parte integrantă a identității naționale. Poporul român a fost mereu apropiat de Dumnezeu și s-a îmbogățit cultural prin intermediul Bisericii care a avut și are un rol definitoriu în educarea culturii naționale. Prea Fericitul Părinte Patriarh mărturisește: „Biserica Ortodoxă Română a avut o contribuție majoră la formarea și promovarea culturii neamului românesc. Odată cu primele încercări de organizare statală, rolul Bisericii în dezvoltarea culturii și civilizației românești a urmat *modelul bizantin*; o seamă de personalități eclesiale: episcopi, preoți sau călugări, dintre care vom menționa doar câteva nume, au îndrumat principala activitate culturală din epocă”¹⁵.

În Țara Sfântă există o comunitate monahală românească reprezentativă pentru identitatea ortodoxă a neamului nostru. Voi enumera câțiva reprezentanți, care, prin statutul de monahi conduc creștinii de acolo și pelerinii care trec pragul bisericilor românești spre o mai bună cunoaștere a credinței ortodoxe și a culturii naționale.

Părintele **Gherasim Timofte**, preot la biserica cu hramul Sfinții Arhangheli din portul Yaffo, Tel-Aviv mărturisește că deține această misiune de 22 de ani. Ca orice început, totul a fost dificil în trecut, la slujbă veneau doar 2-3 oameni însă acum, în fiecare sâmbătă biserica adună aproximativ 600/700 de oameni. Prin activitatea pastoral misionară pe care o face contribuie și la educarea conștiinței naționale. O tradiție pe care a implementat-o este aceea că în fiecare an la slujba Sfintei Învieri după ce oferă Sfânta Lumină se cântă troparul praznicului și apoi trei strofe din imnul național.

Părintele **Avraam Mintar**, preot slujitor la așezământul românesc de la Ierihon este cel care primește cu mare bucurie pelerinii români și ortodocșii care vin să se închine la biserica românească. Misiunea sa este unică prin faptul că așezământul românesc din această zonă este reprezentativ pentru comunitatea gazdă și astfel zilnic vin oaspeți și delegații străine pentru a admira perla românească sădită acolo.

În ceea ce privește situația comunității românești din Israel acolo există un număr relativ mic de oameni care se străduiesc, după putință să păstreze tradițiile și bucuria comuniunii învățată pe plaiurile natale. Cu prilejul sărbătorilor ei păstrează datinile

¹⁵ <https://basilica.ro/mesajul-patriarhului-daniel-de-ziua-culturii-nationale-biserica-a-plamadit-si-promovat-cultura-poporului-roman/> accesat la data de 18.02.2023, ora 19.26.

moștenite, propovăduiesc ortodoxia în limba proprie și astfel își mărturisesc identitatea românească. La hramul bisericii Reprezentanței, românii rezidenți vin la slujba românească ca acasă. Comunitatea monahală de aici împreună cu românii veniți din diferite colțuri ale Țării Sfinte formează o inimă mare care bate în ritmul mioritic românesc. Comunitatea românească aflată în zonă palestiniană reprezintă de asemenea un factor al mărturisirii identității românești. Aceștia au sprijin din partea Președintelui Autorității Palestiniene care a oferit zile libere creștinilor cu ocazia marilor sărbători.

Instituțiile de reprezentare ale României sunt partenere ale demersului misionar național și contribuie, de asemenea la activitățile de promovare a românismului în Țara Sfântă. Un punct important al cercetării este și analizarea misiunii comunității evreilor originari din România care își aduc aportul și ei la conturarea unei imagini frumoase a culturii naționale.

Printre personalitățile care contribuie la mărturisirea identității românești în prezent enumerăm:

Dr. Herman Berkovits medicul personal al premierului Israelului, este evreu cu origini românești din Târgu Lăpuș județul Maramureș. Domnia Sa este o personalitate marcantă a medicinei românești și israeliene și a contribuit decisiv la gestionarea unor situații critice pentru România-incendiul de la Colectiv și pandemia de Covid.

Jurnalist Edgard Bitel evreu cu origini românești din Piatra Neamț a înființat Editura Betapres care s-a născut din dorința de a promova tipăritura de limbă română în Israel cu cheltuieli minime pentru autori. Printre cele mai importante realizări enumerăm organizarea de manifestări culturale românești cu ocazia împlinirii a 60 de ani respectiv 85 de ani de la nașterea lui Nichita Stănescu.

Jurnalist Doina Maiseles considerată *Pasărea Phoenix* a jurnalisticii românești din Israel. A fost redactor la mai multe publicații evreiești de limbă română și a contribuit decisiv la răspândirea unei imagini onorabile a culturii naționale în rândul evreilor.

Jurnalistul Dragoș Neltersa, președintele Asociației Scriitorilor Israelieni de Limbă Română este cel care adună în jurul său oameni de cultură care doresc să își aducă fiecare contribuția la mărturisirea românească. Una dintre cele mai mari realizări misionare ale domniei sale este înființarea publicației „Gazeta Românească” la începutul anilor 2000, o revistă dedicată exclusiv promovării limbii române în Israel. Motivația înființării editorialului este mărturisită de către domnul Neltersa: „Toți acești vorbitori de limba română au nevoie de publicații, de informații culturale ca o hrană spirituală a sufletului.

Dorim să tipărim un ziar care să fie o punte culturală pentru comunitate românească din Israel”¹⁶.

STUDIU DE CAZ: SUPERIORII AȘEZĂMINTELOR ROMÂNEȘTI ȘI MISIUNEA LOR.

Începând cu anul 1989 și până în prezent, reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Române la Locurile Sfinte au fost aproximativ 6 clerici. Rândurile care urmează vor conține printre cele mai importante realizări pe lângă cele specifice pastorale:

1. Părintele Arhimandrit Irineu Pop 1989-1990

Părintele arhimandrit Irineu deși a deținut funcția administrativă de superior doar un an de zile a avut realizări demne de remarcat pentru dăinuirea identității românești și mărturisirea ortodoxiei. A inaugurat o piațetă care poartă numele marelui Gala Galaction iar acest lucru nu s-a risipit în paginile presei timpului sau ale istoriei. Un alt demers identitar românesc a fost inaugurarea unui supliment cultural, revista românească „Spirit liber” unde au fost adunate articole, memorii, impresii și pagini de jurnal, toate acestea însumând un album al trăirilor românești.

2. Părintele Arhimandrit Vincențiu Grifoni 1990-1994

Misiunea sa a constant în demersuri administrative prin care s-a asigurat bunul mers la activității pastoral misionare.

3. Părintele Arhimandrit Ioan Selejean 1 februarie-12 iulie 1994

Deși cea mai scurtă perioadă ca reprezentant al Bisericii Ortodoxe Române la Sfintele Locuri, acest crâmpei de timp a fost fructifică de arhimandritul Ioan prin activități gospodărești și pictarea pridvorului bisercii. Gravarea pe peretele de la intrare a conturului țării și a Maicii Domnului care veghează asupra patriei noastre reprezintă printre cele mai elocvente dovezi care rămân pentru eternitate a prezenței românești din Țara Sfântă.

¹⁶ Mărturie primită din partea domnului Dragoș Nelersa, în luna Februarie 2022.

4. Părintele Arhimandrit Ieronim Crețu 1994-2014

Slujirea misionară a părintelui Arhimandrit Ieronim este cea mai lungă până în prezent. Fiecare an petrecut ca Superior a fost pentru părintele Crețu o ocazie de împlinire a ascultării misionare primite. Începuturile activității au fost legate de obținerea autorizațiilor pentru construirea bisericii românești de la Ierihon.

Dezvoltarea pelerinajelor și formarea prin intermediul colaborării cu școli de ghizi creștini a celor care doresc să facă parte din activitatea de propovăduire a cuvântului lui Dumnezeu, după putință alături de echipa Reprezentanței.

O altă misiune foarte importantă pentru întreaga creștinătate și în mod specific pentru Ortodoxie a fost organizarea evenimentului „Betleem 2000” ocazie cu care a avut loc, în duh liturgic unirea ierarhilor creștini ortodocși din toată lumea. Tot cu acest prilej a fost sfințit așezământul de la Ierihon și un paraclis.

De-a lungul anilor părintele Superior a fost gazda mai multor grupuri de pelerini, delegații oficiale și străine, în fiecare ocazie dând dovadă de diplomație și dialog ecumenic în duh creștin ortodox.

5. Părintele Arhimandrit Timotei Aioanei 2014 Februarie 2014-jumătatea lunii Ianuarie 2015

În toată perioada în care a fost reprezentant al Bisericii Ortodoxe Române la Locurile Sfinte, părintele Timotei a dus o misiune de reunire a românilor numeric minoritari din teritorii, a participat în calitate de invitat la mai multe slujbe și a fost mereu în rugăciune pentru neamul românesc.

6. Părintele Arhimandrit Teofil Anăstăsoaie 2015-prezent

În prezent misiunea Bisericii Ortodoxe Române este îndeplinită cu profund devotament și deplină responsabilitate de către părintele arhimandrit Teofil. Fiecare demers misiionar despre care vor redacta în paginile următoare este de bun augur pentru afirmarea românismului și propovăduire credinței creștin ortodoxe în Țara Sfânt.

Concluzii

Afirmarea identității românești și mărturisirea credinței ortodoxe trebuie să fie reperul fiecărui creștin care se simte unit cu pământul pentru care strămoșii noștri s-au luptat și pentru care s-au rugat ca să fie liber și integru pentru noi cei de astăzi. Paginile lucrării de față sunt o încercare smerită de a evidenția rolul pe care Biserica Ortodoxă Română îl are în

afirmarea identității românești pe meleagurile sfinte. Fiecare dintre personalitățile sau Sfinții menționați în cuprinsul tezei sunt modele de urmat pentru stăruirea în credință și în apărarea adevăratelor valori naționale și religioase toate acestea caracterizate de iubirea fraternală.

BIBLIOGRAFIE

I. Resurse de arhivă:

1. Arhiva Consiliului Central Bisericesc, Dosar 23/1937; Cabinetul Patriarhal, Dosar 1/1947; Arhiva Administrației Patriarhale, Dosar 359/1970; Arhiva Administrației Patriarhale, Dosar 299/1996.

II. Documente oficiale:

1. Monitorul Oficial, partea I, Nr 97/10.II. 2020, partea I Organizarea Bisericii Ortodoxe Române, capitolul XV;
2. Patriarhia Română, Cancelaria Sfântului Sinod, *Acte și tomosuri sinodale privind canonizarea sfinților români (1950-2020)*, Ediția a II a revizuită și adăugită, Editura Basilica, București, 2020;
3. Decizia Patriarhală nr 1/2015 de numire în funcția de Superior al Așezămintelor românești de la Ierusalim, Iordan și Iericon a Pr. Arhimandrit Dr. Teofil Anăstăsoaie;
4. Hotărârea Sfântului Sinod nr. 1837 din 28 februarie 2013 privind modul de organizare și funcționare a agențiilor de pelerinaj din Patriarhia Română;

III. Cărți, studii, articole:

1. + Giosanul IPS Ioachim, Cuviosul Irinarh de la Horaița (1771-1859), Argumente pentru canonizare;
2. + Bistrițeanu, IPS, Irineu Pop, „Sfântul Ioan Iacob, sihastrul român de la Hozeva”, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2015;
3. + Bistrițeanu, PS Irineu, „Pământul Făgăduinței” în vol *Români și Țara Sfântă* culegere de studii și articole, alcătuită de prof.Gheorghe Vasilescu și Ignatie Monahul, Muzeul Brăilei, Editura. Istros, Brăila, 2007;
4. + Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, „Comori ale Ortodoxiei, Explorări teologice în spiritualitatea liturgică și filocalică”, Editura Trinitas, Iași, 2007;
5. + IPS Daniel Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Ortodoxia în lumina Betleemului. „Întrunire panortodoxă și pelerinaj în Țara Sfântă” în volumul *Români și Țara Sfântă*, culegere de studii, articole alcătuită de Prof. Gheorghe Vasilescu, Editura Istros, Brăila, 2007;
6. + IPS Lucian, Arhiep.Tomisului „Antologie Aghiografică Românească”, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1994;
7. + Pop, IPS Irineu, Arhiepiscop al Alba Iuliei, „Fascinantele locuri sfinte și mesajul lor edificator. Uimire. Elogiu. Contemplație”, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2021;

8. + Pop, IPS Irineu, Arhiepiscop al Alba Iuliei, „Țara Sfântă arena operei mântuitoare”, Ediția a doua, revizuită și completată, -Ghidul pelerinului creștin la Locurile Sfinte, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2014;
9. + Prahoveanu, PS Timotei Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, „Așezămintele românești de la Ierusalim, Iordan și Ierihon, Trecut și prezent”, Editura Basilica, București, 2018;
10. + Ciobotea, Daniel, „ In Him and for Him. The Centrality of Christ in Christian Liturgy an Art” în: *Confessing the Truth in Love. Orthodox Preceptions of Life, Mission and Unity*, Editura Trinitas, Iași, 2001;
11. +Nifon, IPS Mihăiță, „Dialog și misiune ortodoxă în contemporaneitate” în volumul *Making mission from the model of Christ. Specificity of Orthodoxy and Ecumenism today*, coordonat de Pr.Prof.Univ.Dr Aurel Pavel, Editura Astra Museum, Sibiu, 2013;
12. +Pop, IPS Irineu Arhiepiscop al Alba Iuliei, „Sfântul Ioan Iacob sihastrul român de la Hozeva”, ediția a doua, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2015;
13. +Sinaitul, PS Ieronimn, Episcop Vicar Patriarhal, *Noile așezăminte românești din Țara Sfântă* în volumul „Românii și Țara Sfântă”, culegere de studii, articole alcătuită de Prof.Gheorghe Vasilescu, Editura Istros, Brăila, 2007;
14. +Slătineanu, PS Irineu, Arhieru vicar al Episcopiei Râmnicului „Nevoitori români la Locurile Sfinte-Prezente monahale românești în Țara Sfântă”, în vol. „*Românii și Țara Sfântă*”, Editura Istros, Ediția a III a, Brăila, 2007;
15. +Tomitanul, Lucian, episcop vicar, „Cuviosul Ioan Iacob de la Neamț (Hozevitul)”, în „*Sfinți români și apărători ai Legii strămoșești*”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987;
16. Abrudan, Pr. Prof. Dr. Dumitru „ Arheologie biblică”, pentru facultățile de Teologie, ediția a II-a, E.I.B.M.B.O.R, Sibiu, 2002;
17. Anfile, Alexandru Damian Anfile, „Teodor T.Burada Opere complete”, vol V. Biserică. Călătorii în Orient. Palestina, Editura Basilica, București, 2014;
18. Arhimandrit Constantin -Egumenul Sfintei Mănăstiri Hozeva, „Viața Sfântului Ioan cel Nou Hozevitul”, Ediția a doua, editura Sfintei Mănăstiri Hozeva, traducere de monahia Lukia, Ierusalim, 2019;
19. Banul, Arhimandrit Nectarie, „Viața și Petrecerea Cuviosului Arhimandrit Irinarh Roset”, Editura Tipografia Cărilor Bisericești, București, 1898;
20. Bălan, Ierom Ioanichie, „*Cuviosul Ioan cel Nou Hozevitul -un Sfânt român al zilelor noastre*”, în BOR, Anul XCIX, Nr 1-2, Ianuarie Februarie, 1981;
21. Bănică, Mirel „Nevoia de miracol. Fenomenul pelerinajelor în România contemporană.”, Editura Polirom, București, 2014;
22. Bănulescu, Prof.Dr. Martha, „Prezența ortodoxiei românești în Țara Sfântă”, Editura Dacpress, Curtea de Argeș, 2004;

23. Benga, Pr.Daniel, „Creștinismul în Țara Sfântă și relațiile Bisericii Ortodoxe Române cu Patriarhia Ierusalimului”, Editura Basilica, București,2011;
24. Beza, Marcu, „Urme românești la Ierusalim, Muntele Sinai și Mănăstirea Sfântu Sava”, în vol *România și Țara Sfântă*”, Ediția a III a revizuită și adăugită, Muzeul Brăilei, Editura Istros, Brăila, 2007;
25. Bria, Pr.Pof.Dr.Ioan`Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică ”, vol I, Editura Andreiană, Sibiu, 2009 ;
26. Bria, Pr.Prof.Dr.Ioan , ``Dicționar de teologie ortodoxă”, ediția a doua, revizuită și adăugită, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București,1994;
27. Bria, Pr.Prof.Ioan, „Ortodoxia în Europa. Locul spiritualității române”, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași;
28. Brudiu, Răzvan, „Rolul misionar al pelerinajului în societatea actuală” în *Altarul Reîntregirii*, 2014;
29. Buchiu, Pr. Prof. Dr. Ștefan Buchiu, „Dicționar de teologie ortodoxă”, Editura Basilica, București, 2019;
30. Charles G. Herbermann, „New Catholic Encyclopedia”, vol 7;
31. Chifăr, Pr.Prof.Univ.Dr. Nicolae Chifăr, „Istoria creștinismului” , vol I, Editura Universității Lucian Blaga, Sibiu, 2007;
32. Chișcă, Drd. Gheorghe, „Idea de comuniune în Ortodoxie” în revista *Ortodoxia*, Anul XXI, Nr 3, Iulie-Septembrie 1969;
33. Chițulescu, Arhimandrit Policarp, „Dimitrie Ionescu Berechet Arhitectul Patriarhie Române mai bine de 30 de ani”, în revista *Buletinul informativ al Uniunii Arhitecților din România* , Nr 4/2019;
34. Ciobotea, Protos. Conf. Univ. Dr. Daniel , „Mărturia ortodoxă și mișcarea ecumenică”, în *Studii Teologice*, nr 5-10, 1979;
35. Crețu, Arhim Ieronim, Episcop-vicar patriarhal ales, „Așezămintele ortodoxe românești de la Ierusalim, Iordan și Ierihon”, în vol *Autocefalie și Comuniune Biserica Ortodoxă Română în dialog și cooperare externă* (1885-2010), volum apărut din inițiativa și cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Daniel, Editura Basilica, București, 2010;
36. Danieleescu, Pr. Lect. Univ. Dr. Daniel Niță, „Monastic Vocations among Members of the Rosetti family”, în *Analele științifice ale Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași-Tologie Ortodoxă*, Nr 2, 2013;
37. Delumeau, Jean, „Religiile lumii”, traducere de Angela Pagu, Carol Litman, Rodica Buburuzan, Editura Humanitas, București;
38. Drăgușin, Pr. Constantin, BOR, Anul CXIII, Nr 7-12, Iulie-Decembrie, București, 1995;

39. Dură, Pr. Asist. Nicolae, „Biserica creștină în primele patru secole. Organizarea și bazele ei canonice”, în „*Ortodoxia*”, nr. 3, 1982;
40. Dyer, Charles H. , „The Christian Traveler’s Guide to The Holy Land”, Moody publishers, Chicago;
41. Evdokimov, Paul, „Ortodoxia”, traducere din limba franceză de PS.DR. Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 1996;
42. Floca, Arhid. Prof.Dr. Ioan N. , „Canoanele Bisericii Ortodoxe, note și comentarii” ediția a III-a îmbunătățită, îngrijită de Dr. Sorin Joantă, Sibiu, 2005;
43. Frunză, Sandu, „Pentru o metafizică a persoanei implicată în teologia părintelui Dumitru Stăniloae, Persoană și comuniune” Editura și tiparul Arhiepiscopiei ortodoxe Sibiu, Sibiu, 1993;
44. Gagiu, Pr. Ioan, BOR Anul XCV, Nr 1-3 Ianuarie-Martie”, București, 1977;
45. Gagiu, Pr.Ioan Gagiu, BOR, Anul C, Nr 7-8, Iulie-August 1982;
46. Gagiu, Pr.Ioan, BOR Anul XCV, Nr 7-8, Iulie-August”, București1977;
47. Gagiu, Pr.Ioan, BOR, Anul XCIII, Nr 11-12, Noiembrie-Decembrie, București, 1975;
48. Gagiu, Pr.Ioan, BOR, Anul XCV, Nr 4, Aprilie”. București, 1977;
49. Gordis, Daniel, „Israel scurtă istorie a unei națiuni renăscute” traducere din Engleză de Diana Zotea, Editura Humanitas, București, 2019;
50. Hazan, Pierre, „Războiul de șase zile victoria compromisă”, Traducere și note de Cristina Jinga, Prefață de Victor Rizescu, Editura Corint, București, 2002;
51. Himcinschi, Pr.Prof. Dr.Mihai, „Misiune și dialog” ontologia misionară a Bisericii din perspectiva dialogului interreligios, ediția a doua, revizuită, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2020;
52. Ilinca, Amelia, „Importanța Ierusalimului în conflictul israeliano-palestinian. Considerații legate de decizia de a recunoaște Ierusalimul -capitala Israelului” în Policy Paper, Nr 26/2018;
53. Kuller, Harry, „Evreii sioniști” în *Contribuția evreilor din România la cultură și civilizație*, editura Hasefer, București, 2004;
54. Lazăr, Pr.Gheorghe, „Sfinți români;Cuviosul Ioan Hozevitul cel Nou” în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, LIX (1983), nr1-3;
55. Leonte, Pr. Dr. Constantin, „Sfânta Euharistie în viața Bisericii și mântuirea credincioșilor”, Editura Studion, Bacău, 2007 ;
56. Masse, Henri, „L’ Islam”, Paris, Armand Colin, 1940;
57. Meyendorff, John „Teologia bizantină”, E.I.B.M.B.O.R, București, 1996;

58. Mihăiță, Arhim Nifon, „Vizita Prea Fericitului Patriarh Diodor al Ierusalimului”, în *BOR*, Anul C, Nr 9-10, Septembrie-Octombrie, 1982;
59. Moraru, Pr. Eugen, *BOR*, Anul CXXV, Nr 7-8, Iulie-August, București, 2007;
60. Moraru, Pr. Eugen, *BOR*, Anul CXXV, Nr 9-12, Septembrie-Decembrie, București, 2007;
61. Moraru, Pr. Eugen, „Prea Fericitul Teofil al III-lea, noul Patriarh al Ierusalimului” în *BOR*, Anul CXXIV, Nr 1-3, Ianuarie-Martie, București, 2006;
62. O'Connor, Jerome Murphy, „The Holy Land”, 2008;
63. Oancea, Pr. Prof. Dr. Dorin „Suport de curs de Istoria și Filosofia Religiilor pentru anul III, semestrul al II-lea”, Sibiu, 2013;
64. Păcurariu, Pr. Prof. Mircea, „Legăturile bisericești ale românilor cu Țara Sfântă”, în vol *România și Țara Sfântă*, Ediția a III-a revizuită și adăugită, Muzeul Brăilei, Editura Istros, Brăila, 2007;
65. Pătru, Lect. Dr. Alina, „Curs la Istoria și Filosofia Religiilor”, anul IV, semestrul al II-lea, Sibiu, 2013;
66. Pop, Arhim. Irineu, *Superiorul Așezămintelor Românești de la Ierusalim și Iordan*, O nouă publicație de cultură, istorie și spiritualitate autohtonă Spirit Românesc în Spirit Românesc - supliment cultural-istoric al publicației „Învieră”, Anul 1, Nr 1, iulie-decembrie, 1989, Ierusalim;
67. Porfir, Ana, „Așezământul românesc din Ierihon”, broșură tipărită cu binecuvântarea PS Galaction Episcopul Alexandriei și Teleormanului, f.ed, f.an.;
68. Pristavu, Pr. David, „Locurile Sfinte poarta cerului”, f.ed, Cluj-Napoca, 2022;
69. Ramon, Amnon, „Christians and Christianity in the Jewish State. Israeli policy towards the churches and the Christian communities (1948-2010)”, The Jerusalem Institute for Israel studies, Jerusalem, 2012;
70. Rupnik, Mark I., „Cuvinte despre om”, Editura Deisis, Sibiu, 1994;
71. Scriban, Arhimandrit, „Cronica bisericească internă” în *BOR*, Seria a II-a, Anul XLII, Nr 9 (522), București, Septembrie 1924;
72. Scriban, Arhimandrit, „Întâiul Patriarh al României” în *BOR*, Seria a II-a, Anul XLIII, Nr 11, București, Noiembrie, 1925;
73. Sfântul Ioan Iacob de la Neamț-Hozevitul, „Popor martir” în volumul „*Pentru cei cu sufletul nevoiaș ca mine...*” opere complete, Editura Doxologia, Iași, 2010;
74. Sfântul Ioan Iacob-Hozevitul, „Hrană duhovnicească, carte cu cele mai minunate și umilicoase cugetări care suie pe om cu sufletul la cer”, Editura Lumină din Lumină, București, 2006;
75. Sîrbu, Pr. Prof. Corneliu, „Adevărul și frumusețea Ortodoxiei”, în *Ortodoxia*, Revista Patriarhiei Române, Anul VIII- Nr 4, Octombrie-Decembrie, 1956, București;

76. Soare, Pr. Dumitru, BOR, Anul CIV, Nr 11-12, Noiembrie-Decembrie, București, 1986;
77. Stăniloae, Pr Dumitru, „Ortodoxie și românism”, Editura Basilica, București, 2014;
78. Stăniloae, Pr. Dumitru, „Iisus Hristos lumina lumii și îndumnezeitorul omului”, Editura Anastasia, București, 1993;
79. Stăniloae, Pr. Prof. Dumitru, Reflecții despre spiritualitatea poporului român, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2018;
80. Stăniloae, Pr. Prof. Univ. Dr Dumitru, „Ortodoxia, modul spiritualității românești” în vol Reflecții despre Spiritualitatea poporului român, Editura Basilica, București, 2018;
81. Stăniloae, Pr. Prof. Univ. Dr. Dumitru, „Liturghia și unitatea religioasă a poporului român” în vol Reflecții despre spiritualitatea poporului român, Editura Basilica, București, 2018;
82. Stăniloae, Pr. Prof. Univ. Dr. Dumitru, „Teologie Dogmatică”, vol II, Ediția a IV a, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2010;
83. Stăniloae, Pr.Dumitru, „Relații treimice și viața Bisericii” în *Ortodoxia*, anul XLV, nr 4, aprilie-mai, 1964;
84. Stăniloae, Pr.Prof. Univ. Dr. Dumitru, „Reflecții despre spiritualitatea poporului român”, Editura Basilica, București 2018;
85. Stăniloae, Pr.Prof.Dr. Dumitru, „Chipul nemuritor al lui Dumnezeu”, Editura Basilica, București, 2013;
86. Timuș, Pr. Nicolae, „Starețul român Irinarh al Mănăstirii de pe Muntele Tabor” în revista *Luminătorul* a Bisericii Ortodoxe din Basarabia, nr. 9 din septembrie, 1937;
87. Trifa, Preot Iosif, „Însemnări din călătoria la Ierusalim”, ediția a III-a, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 1994;
88. Tsourous, Den.Dr.Georgios, ICOHS, *Defeating minority exclusion and Unlocking potential , Christianity in the Holy Land*. Research report. Co-published with University of Birmingham and Edward Cadbury Centre for the public understanding of religios;
89. Vasilescu, Lucreția, „Pelerinajul. Dimensiuni semantice și spirituale”, în *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă din București*, București, 2001;
90. Vasilescu, Prof. Gheorghe, „Mesajul întâistătorilor Bisericii Ortodoxe la împlinirea a 2000 de ani de la Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos” în vol. *Românii și Țara Sfântă*, ediția a III-a revăzută și adăugită, Editura Istros, Brăila, 2007;
91. Ziarul „Învierea”, Anul VII, Nr 4-6, Aprilie- Iunie 1979; Ziarul „Învierea” Anul XVIII, Nr 1-3, Ianuarie-Martie, 1990.

IV. Resurse electronice:

1. <https://www.crestinortodox.ro/carti-ortodoxe/romanii-tara-sfanta/legaturile-bisericessti-romanilor-tara-sfanta-82387.html> accesat la data de 26.05.2023;
2. <https://www.jerusalem.ro/ierusalim/prezentarea-asezamantului-romanesc-ierusalim> accesat la data de 21.11.2022;
3. <https://adevarul.ro/stiri-locale/calarasi/povestea-celui-mai-mare-expresionist-roman-1869771.html> accesat la data de 20.11.2022;
4. <https://basilica.ro/ffestival-de-teatru-religios-organizat-in-vederea-deminarii-zonei-iordanului/> accesat la data de 20.11.2022,;
5. A Rare Opportunity to Visit Israel's Land of the Monasteries - Israel News - Haaretz.com accesat la data de 27.05.2023;
6. <https://www.fericiticeiprigoniti.net/ilarion-argatu/2410-ultima-dorinta-a-parintelui-ilarion-argatu-interviu-cu-preotul-ioan-argatu-de-la-asezamantul-romanesc-din-ierihon-israel> accesat la data de 22.11.2022;
7. <https://www.roarhitect.ro/dictionar/o/view/olan> accesat la data de 01.12.2022;
8. https://ro.wikipedia.org/wiki/Intifada_Al-Aqsa#searchInput accesat la data de 03.12.2022;
9. <https://acvila30.ro/sfintirea-altarelor-bisericilor-asezamantului-romanesc-de-la-ierihon-si-a-unei-placi-comemorativ-pentru-casa-de-pelerini-de-catre-patriarhul-teoctist-cu-ocazia-pelerinajului-din-2000-la-locurile-sfin/> accesat la data de 26.05.2023;
10. https://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Bringing_Home_the_Goods accesat la data de 26.05.2023;
11. <https://basilica.ro/presedintele-romaniei-in-vizita-la-reprezentanta-patriarhiei-romane-din-ierusalim/> accesat în data de 12.01.2022;
12. <https://basilica.ro/delegatia-autoritatilor-israeliene-in-vizita-la-reprezentanta-patriarhiei-romane-din-ierusalim> accesat în data de 12.01.2022;
13. Patriarhia Română reprezentată la recepția cu reprezentanții cultelor creștine la reședința președintelui Israelului - Basilica.ro accesat la data de 12.01.2022;
14. <https://basilica.ro/eveniment-cultural-romanesc-in-tara-sfanta/> / accesat la data de 13.01.2022;
15. <https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/stiri/necesitatea-unei-marturii-comune-a-dialogului-intercrestin-5760.html> accesat la data de 19.11.2022;
16. <https://basilica.ro/oaspete-de-seama-la-asezamantul-romanesc-de-la-ierihon/> accesat la data de 13.01.2022;
17. https://ro.wikipedia.org/wiki/Ieronim_Cre%C8%9Bu accesat la data de 13.01.2022;

18. <https://basilica.ro/vizita-membrilor-casei-regale-la-reprezentanta-patriarhiei-romane-din-ierusalim/> accesat la data de 13.01.2022;
19. <https://basilica.ro/vizita-patriarhului-ierusalimului-in-romania/> accesat la data de 02.06.2023;
20. <https://poruncaibirii.agaton.ro/articol/795/vizit%C4%83-istoric%C4%83-a-patriarhului-ierusalimului-la-bucure%C8%99ti-cu-ocazia-hramului-catedralei-patriarhale> accesat la data de 02.06.2023;
21. <https://poruncaibirii.agaton.ro/articol/795/vizit%C4%83-istoric%C4%83-a-patriarhului-ierusalimului-la-bucure%C8%99ti-cu-ocazia-hramului-catedralei-patriarhale> accesat la data de 02.06.2023;
22. <https://patriarhia.ro/patriarhul-ierusalimului-si-patriarhul-romaniei-la-palatul-cotroceni-25-octombrie-2014--7621.html> accesat la data de 02.06.2023;
23. <https://basilica.ro/vizita-patriarhului-ierusalimului-in-romania/> accesat la data de 02.06.2023;
24. <https://basilica.ro/mesajul-patriarhului-daniel-la-primirea-in-catedrala-patriarhala-istorica-a-patriarhului-teofil-al-iii-lea/> accesat la data de 08.06.2023;
25. <https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/stiri/patriarhul-ierusalimului-in-romania-139561.html> accesat la data de 08.06.2023;
26. <https://en.jerusalem-patriarchate.info/blog/2018/11/30/second-day-of-the-formal-visit-of-his-beatitude-the-patriarch-of-jerusalem-in-romania/> accesat la data de 08.06.2023;
27. <https://reintregirea.ro/articole/13140-delegatiile-patriarhiei-romane-si-patriarhiei-ierusalimului-au-sosit-la-alba-iulia.html> accesat la data de 08.06.2023;
28. <https://www.crestinortodox.ro/carti-ortodoxe/romanii-tara-sfanta/vizita-patriarhului-justinian-locurile-sfinte-82404.html> accesat la data de 08.06.2023;
29. <https://basilica.ro/mesajul-patriarhului-daniel-de-ziua-culturii-nationale-biserica-aplamadit-si-promovat-culturapoporului-roman/> accesat la data de 18.02.2023;
30. <https://basilica.ro/portret-doamna-maria-brancoveanu-alaturi-la-bine-si-la-greu-de-sfantul-ei-sot/> accesat la data de 01.05.2023;
31. <https://romanalibera.ro/lifestyle/food/pe-urmele-magilor-calatorie-la-betleem-436977/> accesat în data de 19.02.2023;
32. <https://dacoromanica.wordpress.com/ipoteze/besii-de-la-muntele-sinai/dimitru-staniloae-bessi-in-manastirile-dinorient/> accesat la data de 22.01.2023;
33. <https://telaviv.mae.ro/node/148> accesat la data de 01.02.2023;
34. <https://telaviv.mae.ro/local-news/1533> accesat la data de 01.02.2023;
35. <https://www.icr.ro/pagini/misiunea-icr> accesat la data de 04.02.2023;

36. (3) „Șezi blând și învață românește” – material video dedicat Zilei Limbii Române - YouTube accesat la data 04.02.2023;
37. <https://www.icr.ro/pagini/israel-70-contributia-originarilor-din-romania-la-faurirea-statului-evreu-32117> accesat la data de 04.02.2023;
38. <https://www.icr.ro/pagini/amintiri-din-romania-seara-de-rememorari-la-sediul-icr-tel-aviv-in-cadrul-cafeneleiromanesti> accesat la data de 04.02.2023;
39. <https://www.icr.ro/pagini/tel-aviv-contributia-scriitorilor-romani-la-literatura-israeliana-moshe-granot-lacafeneaua-romaneasca> accesat la data de 04.02.2023;
40. <http://ramallah.mae.ro/local-news/1152> accesat la data de 04.02.2023;
41. <http://ramallah.mae.ro/local-news/1184> accesat la data de 05.02.2023;
42. https://www.wikiwand.com/ro/Congresul_sionist_de_la_Foc%C8%99ani,_1881 accesat la data de 15.02.2023;
43. <https://acum.tv/articol/43038/> accesat la data de 15.02.2023;
44. https://ro.wikipedia.org/wiki/Beniamin_Netanyahu accesat la data de 13.02.2023
45. <https://www.promptmedia.ro/2014/12/bucuresti-medicul-personal-al-premierului-israelian-a-primit-cheiaorasului-bucuresti/> accesat la data de 14.02.2023,
46. Herman Berkovits, Medaliat La Cluj. El Este Medicul Personal Al Premierului Israelian Benjamin Netanyahu | Libertatea accesat la data de 13.02.2023;
47. https://www.utm.ro/wp-content/uploads/2019/05/Comunicat_post-eveniment_DHC_Berkovits-1.pdf accesat la data de 14.02.2023;
48. https://www.stiripesurse.ro/consulul-onorific-al-romaniei-in-israel-omagiat-la-bucuresti_1258375.html accesat la data de 15.02.2023;
49. Domnul Dr. Herman Berkovits, Doctor Honoris Causa al UMF Iași | News UMF Iasi accesat la data de 14.02.2023;
50. <https://ro.wikipedia.org/wiki/A%C8%99dod> accesat la data de 15.02.2023;
51. <https://adevarul.ro/stil-deviata/cultura/aniversare-80-de-ani-de-la-nasterea-lui-nichita-1422824.html> accesat la data de 15.02.2023;
52. https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_din_Golf accesat la data de 15.02.2023;
53. . <https://www.tnb.ro/ro/noii-infractori> accesat la data de 16.02.2023;
54. <https://www.radioromaniacultural.ro/sectiuni-articole/teatru-si-film/ef-bb-bfnoii-infractori-o-comedie-amara-defrapanta-actualitate-pe-scena-mare-a-tnb-id16671.html> accesat la data de 16.02.2023;
55. <https://uzpr.ro/18/02/2021/o-noua-publicatie-in-limba-romana-in-israel/> accesat la data de 16.02.2023;

56. <https://cadranpolitic.ro/interviu-cu-doina-meiseles-pasararea-phoenix-a-jurnalisticii-romanesti-din-israel/> accesat la data de 17.02.2023;
57. <http://muzeulbucurestiului.ro/mica-romanie-din-israel-interviu-cu-dragos-nelersa/> accesat la data de 16.02.2023;
58. https://ro.wikipedia.org/wiki/Jean-Jacques_Askenasy accesat la data de 17.02.2023;
59. <http://muzeulbucurestiului.ro/mica-romanie-din-israel-interviu-cu-dragos-nelersa/> accesat la data de 17.02.2023;
60. <https://basilica.ro/intru-slujirea-bisericilor-romanesti-de-pe-pamantul-sfant/> accesat la data de 14.02.2022;
61. <https://basilica.ro/nou-reprezentant-al-patriarhiei-romane-la-ierusalim/> accesat la data de 14.02.2022;
62. <https://www.jerusalem.ro/evenimente/sarbtoarea-bunei-vestiri-la-nazaret> accesat la data de 10.01.2023;
63. <https://basilica.ro/festivitati-dedicate-celor-11-de-patriarhat-ai-intaistatorului-bisericii-ierusalimului/> accesat la data de 14.02.2022;
64. <https://basilica.ro/sfanta-liturgie-arhiereasca-la-asezamantul-romanesc-de-la-ierihon/> accesat la data de 14.02.2022;
65. <https://basilica.ro/bucurie-duhovniceasca-pentru-toti-romanii-patriarhia-ierusalimului-va-proclama-canonizareasfantului-ioan-iacob-de-la-neamt/> accesat la data de 14.02.2022;
66. <https://basilica.ro/presedintele-romaniei-a-vizitat-reprezentanta-bisericii-ortodoxe-romane-de-la-ierusalim/> accesat la data de 14.02.2022;
67. <https://basilica.ro/icoana-iordanita-adusa-spre-inchinare-in-cartierul-titan-din-capitala/> accesat la data de 15.02.2022;
68. <https://basilica.ro/ziua-tronului-in-patriarhia-ierusalimului-la-eveniment-a-fost-prezent-un-reprezentant-al-bor/> accesat la data de 15.02.2022;
69. <https://basilica.ro/israel-reprezentantul-patriarhiei-romane-si-rabinul-evreilor-originari-din-tara-noastra-evocaromania-la-o-lansare-de-carte/> accesat în data de 17.01.2023;
70. <https://www.pelerinaj.ro/contact-basilica-travel/> accesat la data de 13.06.2023, ora 17.10;
71. <https://basilica.ro/peste-240-pelerini-romani-la-slujba-de-boboteaza-oficiata-la-raul-iordan/> accesat la data de 12.06.2023;
72. <https://patriarhia.ro/ministrul-turismului-din-palestina-in-vizita-la-patriarhia-romana-11-noiembrie-2015--8370.html> accesat la data de 14.06.2023;

73. <https://www.digi24.ro/stiri/externe/israelul-prima-tara-care-isi-inchide-granitele-pentru-toti-strainii-din-cauza-variantei-omicron-tehnologia-shin-beth-va-fi-reactivata-1752091> accesat la data de 12.06.2023;
74. <https://basilica.ro/basilica-travel-va-returna-costul-biletelor-de-avion-pentru-pelerinajele-in-israel-anulate-in-pandemie/> accesat la data de 12.06.2023;
75. <https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/stiri/agentia-basilica-travel-la-cel-mai-mare-targ-de-turism-din-lume-110111.html> accesat la data de 15.06.2023;
76. <https://ziarullumina.ro/societate/reportaj/300-de-pelerini-romani-pe-urmele-mantuitarului-la-locurile-sfinte-105349.html> accesat la data de 15.06.2023;
77. <https://basilica.ro/patriarhia-ierusalimului-pf-teofil-a-primit-vizita-unui-grup-de-pelerini-romani/> accesat la data de 14.06.2023;
78. <https://jewishencyclopedia.com/articles/8604-jerusalem#anchor2> accesat la data de 02.07.2023;
79. https://en.wikipedia.org/wiki/Religion_in_Israel#cite_note-CBS_2.1-4 accesat la data de 04.07.2023, ora 11.43;
80. https://ro.wikipedia.org/wiki/Islam#cite_note-1 accesat la data de 04.07.2023, ora 14.05;
81. <https://ro.wikipedia.org/wiki/Mecca> accesat la data de 04.07.2023;
82. https://ro.wikipedia.org/wiki/Moscheea_Al-Aqsa#Referin%C8%9Be accesat la data de 04.07.2023;
83. https://ro.wikipedia.org/wiki/Cupola_St%C3%A2ncii#Referin%C8%9Be accesat la data de 04.07.2023;
84. https://ro.wikipedia.org/wiki/Ierusalimul_Vechi#Cartierul_musulman accesat la data de 04.07.2023;
85. https://ro.wikipedia.org/wiki/Muntele_Templului accesat la data de 04.07.2023;
86. <https://ro.wikipedia.org/wiki/Ierusalim> accesat la data de 05.07.2023;
87. https://ro.orthodoxwiki.org/List%C4%83_a_patriarhilor_Ierusalimului accesat la data de 06.07.2023;
88. https://ro.orthodoxwiki.org/Iuvenalie_al_Ierusalimului accesat la data de 06.07.2023;
89. <https://doxologia.ro/ce-spune-patriarhia-ierusalimului-despre-folosirea-termenului-de-biserica-pentru-confesiunile> accesat la data de 10.07.2023;
90. <https://www.jewishvirtuallibrary.org/hayyim-nahman-bialik> accesat la data de 08.07.2023.